

SLOVENIJA.

List 84.

V petik 19. Kozoperska

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Imamo li Slovenci prihodnost?

Nesramno izdajstvo bi bilo svojemu narodu prihodnost odrekati, zato je tudi jaz s veseljem sercom rečem: Slovenci imamo prihodnost ino scer slavno. Vender naj si nihče ne misli, da so te besede tak gotove, kakor 2×2 je 4, da je naša prihodnost po izgovorjenju ja tudi vpeljani enakopravnosti uže gotova. Vsak vlastenec, vsak tudi neizobražen, neomikan Slovenec brez dvojube želi svojemu narodu slavno prihodnost, slavno zgodovino. Vender vse to nič ne pomaga, vpeljana enakopravnost, koja je še v Božjih rokah, svete želje vlastencov so zastoj, Slovenci bomo brez prihodnosti, ako se možko za njo ne potegnemo, ako se ne poprimemo k njej neobhodno potrebnih sredstev ino pripomočkov, ako se ne podamo na stezo, koja nas gotovo k njej pelje. Da smo na številu slabi, zato je za velike poduzetja nemogočni, da imamo veliko neprijateljev, na mejah nevarne Nemce ino Vlahe, v sercu pa naj hujše nemškutarje, koji nas neprestanoma vjedajo, kakor strupni gadi, vsakter dobro ve. Treba nam je tedaj zaveznika, treba nam pobratima ino scer krepkoga, vernoga, koji nam bo zvest prijatelj v sreči ino nevolji, koji ima ravno tajisti namen, kot mi, koji ravno po tajisti stezi ravno s tajistimi sredstvi svoj namen doseže, kot mi.

Vonder čemu ovinki, naravnost jo povem, da nam ni potreba zaveznika še le jiskati, kir smo brez tega veja velikoga, krepkoga drevesa Jugoslavije. Naša dolžnost je le skrbeti, da se ta veja ne odcepi, kir bi se naravno porušila, pa tudi celo drevo poškodovalo. Odsckaj telesu ud, kratkoma bo ali sognil ali sperstenil, pa tudi ostalo telo bo le životarilo ino težavno svoje dolžnosti opravljalo.

Odecpemo tedaj Slovence od ostale Jugoslavije, le životarili bomo, ino časoma tudi zgini, kar žali Bože, množina ponemčenih sosedov na gorutanskoj ino štajerskoj dovelj pokaže, pa tudi vstala Jugoslavija bo oslabela.

Naravno ino navadno je, da se slabiji močnejšemu v nevarnosti v naročje poda ino pomoči prosi, naravno je tedaj tudi, da se mi Slovenci kakor slabiji ino v nevarnosti ožje s unimi Jugoslavjani združimo, ino nje proti občemu sovražniku na pomoč pokličemo. Ni meni politika na misli, ne pozivljem nikogar na orožje, temuč le k duševni književni uzajemnosti, k jednomu jedinomu Jugoslavenskomu književnomu jeziku. Kolikor se spomnim, je g. J. Macun v jednom prvih brojev Slovenije umetno, očividno dokazal, da se mora pri nas v učivnice in urade ilirski jezik vpeljati.

Ne bom se tedaj v daljno dokazanje pustil, prosim pa vse vlastence, koji še niso te misli, de bi imenovan članek zopet prav pazljivo prebrah. Ako se ravna o dosegi občega dobra, je sloga neobhodno potrebna, brez koje se nigdar namen ne doseže. Slavna prihodnost, slavno slovstvo ali literatura je pa sadaj to obče blago, za ktero se mi Slovenci potegujemo, ino temu naj odstopi vsaka sebičnost, vsaka svojevolja, vsaka jednostranost. Kdor se tej slogi protivi, je odpadnik svojega naroda, rabi v pogubi Slovanov. Vsakter, Pravila g. Majerja prebravši je najšel,

da je za Slovence pot k Ilirščini gladka ino kratka. Te knjige ne morem dovelj vsakimu rodoljubu posebno pa vsem slovenskim ino ilirskim pisateljem priporočiti, dobro jo naj preberu, ino gotovo ne bo brez uspeha.

Alj sloga ne tirja svojega le od Slovencev, temoč tudi od Ilirov. G. Fröhlich je v svoji nemško-ilirski slovnici že prvi korak storil poprimši na konci besedi l mesto o.

Dragi brati! zadnji je čas na prihodnost pomisliti in vsakej sebičnosti v okom priti.

Ako sadaj pri vpeljanju narodoviga jezika v učivnice in urade po svoji sebični cesti potegnemo, joj ino gorje nam, slavnega slovstva ne bomo nigdar imeli, vselej bomo prisiljeni se le iz ptujih knjig izobraževati in ptuji duh utisati. Po takem bomo svojo prihodnost zapravili ino se strašnega samomorstva vdeležili. Nesloga ino sebičnost ste nam od domačile veliki del nekđaj čisto slovenske Gorutanske ino tako se bo godilo celi Sloveniji, ako sadaj po svoji cesti potegnemo. Gospodi, koji so od ministerstva na Dunaj poklicani, slavjansko terminologijo izdelovati imajo naj lepšo prilžnost pa tudi sveto dolžnost prvi korak k jedinemu književno-ilirskemu jeziku storiti. Kdor imenovane gospode pozna, lahko uvidi, da se imamo najboljšega nadjati.

Ako bi se tudi čisto slovenske besede skovale, bi se jih vonder Slovenci od pričetka vučiti imeli. Brez dvombe pa jim ne bojo ilirske besede toliko truda zavdale, kot nekđaj latinsko-gerško-francozsko-angliško-nemške, s kterimi so si dosihmal Slovenci lase belili.

Veseli glas po časopisih oznanjen, da se bojo Rusini glede terminologie s Čehi zjedini, naj bo nam Slovincem sveti primer nasledovanja, zakaj nihče ne bo tajil, da so si Slovenci veliko bliže z Iliri, kakor Rusini s Čehi. Kdor se je po Jugoslavjanskim pazljivo oziral, ne bo tajil, da se n. p. štajerski Slovenec s mejašam Turčije skoro ravno tak lahko zastopi, kot s mejašam Nemčije na Gorutanskim, in vonder ima s Gorutancem jenaki, s Graničarem pa različen književni jezik. Jaz sim napomenil mejaše Turčije, kir je poznano, da imajo Hervati v Zagrebškoj, Varaždinskoj ino Križevaškoj varmedjiji skoro čisto jednako narečje s Slovenci posebno štajerskimi. Ako Hervati v imenovanih varmedjah ilirski književni jezik razumijo, ga bomo tudi mi Slovenci.

Da se bo potreba slovnice ino slovara poprijeti, je gotovo, pa tudi Slovnščine ni nišer s maternim mlekom usisal, da bi mu se je ne bilo potreba vučiti. Podajmo Slovincem, koji niso nič slovenskih knjig ino časopisov prebirali, n. p. Slovenijo v roke, rekli nam bojo, da je ne razumijo, da je hervaška. Da je v Ilirščini veliko Slovincem nerazumljivih besedi, od tod pride, kir je ilirsko narečje uže bolj izobraženo kot slovensko, kir so se Iliri poprej iz dolgiga spanja zbudili, kot Slovenci. Kir sta g. Macun in Majer potrebo ilirskega jezika zadošti dokazala, zato je sem jaz to v naj imenitniši dobi le sprožil —. Ni to le moja ino nekterih prenapetih (kakor jih sebični Slovenci imenujejo) mož misel, temoč sbrisane slovenske glave, ktere po celi Slaviji slove, to terdijo, ter pravijo, de smo Slovenci prepali, da smo brez prihod-

nosti, ako se sadaj pri vpeljanju enakopravnosti v Iliri ne zjedimo. Bukovšek.

V starem mestu zlate Prage na dan sv. Ferencu.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Terst. Minister kulta in uka je za Terst privolil napravo duhovščnice za bogoslovce četertiga leta. Dali se jim bodo mestni štipendii za bogoslovce, in duhovniška hiša tamkejsne škofije tako, de kader jih bo v duhovščnici manj ko 10, se bo za vsaciga ki manjka, plačilo 200 gold. poslalo v centralno duhovščnico v Gorici.

Železnike. Grozna povodnja je 8. t. m. Sevško dolino, posebno pa železnike zadelo. Desiravno je sem en čas skoraj vedno dežvalo, da so vsi jesenski pridelki na poljih že gniti obetali, je vender ta dan od zgodniga jutra dež na vso moč lil, in dereča Sora je čedalje vikši in strašnejši, kakor sijo nar starejši ljudje komaj pomnijo, prihajala. — Okoli 4. ure popoldan nas na enkrat žalostno zvonenje na pomoč kliče. Divji potok za cerkvijo sv. Antona, kater le ob dolgim deževju priteče, je namreč s tako grozovito silo priderl, da se je s nar vikšim trudam komaj vbrnilo, da ni že okol cerkve tekoča voda tud v taisto priderla. — Med tem pa Soča vedno vikši in divjši prihajaje, začne prestopati svoje okraje, in zalije nizko ležeče njive in travnike, jezeru enako. V gornimu koncu že po ulicah, v hiše, vigence al kovačnice in v fužino, kjer je ravno plavž gorel, priteče, in vse delo je na enkrat obstati moglo. Že pred pa je plavalo po Soči, koltru enako, neizrečeno veliko razne lesenine, med drugem kakih 2 do 3 tavžent žagovcov in ti so železnikom nar veči škodo prinesli, kir niso le skoz divjo butanje na vse strani veliko zidov ob vodi in 3 moste poderli, pretergali so tudi, kar je še čez vse, jez spodnje fužine ravno čez sredo, in tako je 48 ješ ali kovačnic, 2 cajnarci, velka fužina, in dva mlina popolnoma na suhem obstalo. Lahko se velika škoda prevdari, zakaj ne bodo le fužina, cajnarci in mlina, dokler se novi jez ne napravi, brez dela in zaslužka stali, dala bo tudi osnova taistiga mnogo stroškov, ako nam Bog posebno lepe jeseni ne podeli, se je bati, da bi ga še letos clo napravljati ne mogli. — Da je voda tudi okoli Seve, Zalimloga in Sorce, kjer je tudi več mostov in jezov pobrala, mnogo škode storila, je gotovo.

Ker sim ravno od žagovcov govoril, kako veliko škodo de so nam naredli, le toliko še opomnim, da bi zastran vničjenja borštov kaka ojstra postava kaj koristna bila, in da bi gosposke na taisto posebno pazile, zakaj, ako se bo borštam posebno na Gorenškem od koder se na tavžente in tavžente dilje v Terst izvozi, še ene leta taka kriva sila, ko do zdaj delala, ne bodo le fužine kmalo spredle, ampak še tako dalje bomo prišli, da poslednič v kaki nesreči ognja še svojeh pohištev s čim pozidati in postrojiti ne bomo imeli. Žalostna pa gotova resnica. Kmet scer dan današni pravi: Jest s mojem blagam storim, kar mi je drago, ga prodam, kamor

hočem; ali v zadevi host se bo v kratkim spregledal, pa žalibog, prepozno bo.

Joža Levičnik.

Iz Celja. Dans se je deputacija iz Celja na Dunaj podala tam gospoda ministra notrajnih opravilj prosit, da bi tud krožna vlada za spodno Štajersko svoj sedež v Celji imela. Ta deputacija je nesla seboj tud prošnja, ktera je v ta namen od mnogo prebivavcov Celjskega in tud Marburgskega kroga podpisana. Tud mi iz serca želimo, da bi krožna vlada za Slovence v Celji svoj sedež imela, ker dobro spoznamo, da bi se v Celji slovenski narod nar bolj zagovarjal. Tud je sam gospod minister v svojem nasvetovanju rekel, da je Celje središče slovenskega naroda. Pa to se bojimo če bode naša prošnja vslišana, da bodemo tedaj deželno sodništvo zgubili, ktero je za zdaj v Celje namenjeno. Zakaj pomisliti se mora, da je Celje le majhno mesto, in da se bode le teško toljko staniš dobilo, koljkor bi jih vsi uradniki krožne vlade in deželnega sodništva potrebovali; na drugi strani se mesto Marburg, po velikosti drugo na Štajerskim, tud ne more tako nazaj djati, da bi nobene vikše urade ne imelo. Staniša v Celji so le drage; in če se jih ravno zdaj mnogo na novo zida, vendar dober kup ne morejo biti, ker je zdaj vse drago, delavci in priprave. Tud se je že v časopisih bralo, da pride oddelk rudarske urade v Celje.

Prav veselilo nas bo, če bode deputacija svoj namen po želji opravila v prid vsih Slovencev in našega prijazniga mesta.

(Slov. Nov.)

Razprava učiteljskega zbora na Slivnici poleg Marburga.

Na 9. den velikiga serpnja smo se na Slivnici uže v četvrti učiteljski zbor sošli. Bilo nas je zbornikov nekoliko menje, kakor drugekrat, ker se tudi k nam lena mlačnost vrvilje, dokler „smo boje poleg vsega klicanja ino kričanja zastran učtvenega presnavanja še le skoz ino skoz pri starem piravem kopiti. Kaj prè pomaga, na daljne zборе čas ino novce trošiti, onde besedovati ino se prepirati, ino zadetim uredom nasvete delati, vsej še prè toljko nismo opravili, da bi se nam le jedna slovenska knjižica, postavimo za branje, uredno odločila ali bar dovolila, akoravno nam domorođci slovenske knige za učivnice od vseh krajev priporočajo.“ Temu bodi kakor mu drago, to pak je vendar gola resnica, da se prenarejanje tako imenitne narave, kakor sa učivnice, ne sme na vse preterganje goditi, ino da to ni vnetost za dobro reč, če se ob prvem napatji ohladi. — Néssem mislil, teh naših učiteljskih razgovorov na glas dati, ker sem se jih ob konci učnega leta odinod obilo nadejal. Ali ker v naših časopisih o tej stvari: v zborih se mi zdi, pretihota vlada, ino ker so od vlade nam v korist ukazani učiteljski zbori po Slovenskem sploh le malo kaj čislani, še menje obderžavani bom to le troho beséd v podbudo pregovoril. Na čeli tega pisma pak najpred stoj moja tverdna misel, da nam visoka vlada meni ino želi podati popolno ino dobro pretehtano osnovo učitva, le mi jo po njenem vkaz s svojimi nasveti v zborih spodobno podpirajmo ino svoje potrebe ino želje pravično in derzo razkrivljimo. Slovenci! pomnimo si: „Qui tacet, consentire videtur,“ ino: „Ako pak še le terka — ino ropoče —: vam povem, ko bi ravno ne vstal, in mu ne dal zato, ker je njegov prijatelj, bode vendar zavoljo njegove nadložnosti vstal, in mu dal, kolikor potrebuje. Tako vam jaz povem: Prosite — iščite — kljukajte in dobote.“ Luk. XI. —

Pogovori ino sklepi gore imenovanega zbora so pak le ti bili:

I. Kaj li je krivo, da je hojenje v učivnico toljko vnemarno?

Zbor meni in svoje misli tako le razodene:

1.) Ker naše Slovensko, duhovski do mertvega potlačeno, narodnosti skoro čisto oplenjeno ljudstvo potrebšćine izobrazbe in omike nikar ne čuti, učeni in izobraženi stanovi so mu po jeziku, sicer naj naravnejšem sredstvu izobraževanja odtujeni, tako, da obvelja: „Ignoti nulla cupido: česar ne znam, tude ne želim.“ Narod pak iz velikoletne izkušnje dobro ve, da so dobre glavice le redke, ktere se po Nemščini v bolji stan vrinejo.

Zbor tedaj to sicer prežalostno, pak naravno prikazen prizna ino razloži: da nekoliko Slov. prostega polka drugega razumka o izobrazbi resnično ne ima, nego da je ta le sam isti Nemški jezik, ker se dosihčas le v njem vse učivo in uredstvo vodi; ravno za tega voljo pak tude po njem hrepeni, kakor oznik po ječnem ključu; drugi ino vekši del ga pak, ker puščen brez podbodka, kir bi mu do živiga segel, v mlačnosti do vsega kar mi v svoji besedi od nekih let sem omiko — oliko — izobrazo — prosveto imenujemo, vnemarno tuhni. Treba ino dolžnost je tedaj, da se po javno izrečeni enakopravnosti vseh narodov v omlajeni Austriji tud Slovenščini vrata v svetišče vsekolike učenosti ino narodne izobrazbe na stežaj odprejo, ker se le takim načinom izobraženi svojega roda ne ločijo več, ampak se v njega, kakor zelene, cvetne ino sadovitne veje v deblo vcepijo v veselo rast domačega življa.

2.) Ker so Slovenske učivnice same v svoji podstavi tako narejene, da svojega namena ne morejo dosegnoti; le gole nemčevavnice so namer, ino ker kmet v njih napredka, kakor inoče tude ne more biti, ne vidi, mu volja ni, takošnjo jalovo napravo podpirati, ino svoje otroke paši ino drugim koristnejšim opravilom kratiti. V teh pačivnicah se otroci pak res nič ne nauče, ali pak le navspol, kar se tude k malo pozabi, kakor ti suha cepiga ali spiraleva sveržika naj krepšega divjaka ne bode gnala, ali tude živi cep se nesoplemenega drevesca le težko sprejme. Ta prevažna reč se troho razdene:

a) V učivnicah se ima brati učiti: Nemško branje se je res v otroka tudi s palico butalo. Slovensko pak, razve če je gde redko kteremu učitelju le bolje za vest, kakor za negodno zapovest bilo, izvekšega opuščalo. Kdor je tedaj hotel kaj Slovenskega brati, na bukvice moliti, se je moral sam še brati učiti gotovo v nevolji do nekajnih let, ktere je v učivnico za prazden mak zahodil. Kaj mu li pomaga, če Nemški druk in tudi Nemško šrift še zdaj gladko bere, gospodske dopise pak vendar nam k razkladanju nositi mora?

b) V učivnicah se ima pisati učiti: S pisanjem se ravno taka godi, kakor z branjem gore. a) Pišejo, bi rajši rekel, malajo Slovenski učenci v učivnicah res lepo, pak k čemu? da se črez nekaj let več podpisati ne znajo? Ali gde se najde kmet, da bi si svoje potrebne gospodarstvene reči zapisoval? Lanjsko ino letošnjo leto so Slov. vojaki iz tujih krajev obiloma na svoj dom pisali. Pak kako? Izvekšega vse naopak z Nemškim pravopisom, ali jim je kaki najemnik, se ve, za plačilo kaj napisal, njim, kteri so se sami večlet pisati učili!

(Slov. Nov.)

(Podaljšek bo sledil.)

Austrijanska dežela.

Dunaj. Ministerstvo kulta in uka je pri dunajski velki šoli jezikoslovski seminar vpetljalo kot vsako leto se ponovljajoči zbor, v kterimu se učenci vadijo v klasični filologiji, v razlaganju latinskih in greških pisateljev. V zboru bo 8 navadnih in 8 nenavadnih udov, kterih bodo uni pri vsih, ti le pri nekterih delih se vdeležovati zavezani. Za navadne ude bo 8 štipendijev po 40 gold. na semester. Vodja je profesor Dr. Bonic.

Cesar je poterdil 11. dan t. m. načert po-

stave zastran nove vravnave vseučeliš, in reda učenja pri njih, zastran vižanja obnašanja učencov, in zastran šolskiga plačila. Priti na veliko šolo, bo vsaki mogel izvižati potrebno šolsko pripravo, potemu bo gotove leta na veliki šoli obstati mogel, in potlej šelej bo zamogel k velikimu dohtarskimu ali deržavnimu izprašovanju pristopiti. — Oblast kaznovanja pride na akademski senat. Učeniki bodo prejimali od učencov kolegijalski denar, ki bo namestu dozrajniga šolskiga denarja; tode ne več kot ta. — Ta postava za šolsko leto 1849/50 že veljavo ima. —

Nj. veličanstvo so Danskimu kralju Frideriku VII. veliki križ ogerskiga reda sv. Štefana podarili.

Mnogi generali in drugi častniki ruske armade, ki je v madžarski vojski našim v pomoč bila, so zadobili od austrijanskiga cesarja kinč redov Leopolda in železne krone; red sv. Štefana le dva: knez Gorčakof III. in in grof Rüdiger.

Cesarska kr. agenta v Bukarestu in Jassy sta storjena za naprej general-konsula. V Bukarest pride dozrajni generala-konsul v Egiptu domorodec naš gosp. Anton žlahtni Lavrin, ki je ob enim k ministerjalnimu svetovavcu povzdignjen.

Nj. veličanstvo so po predlogu generala Haynava tudi madžarskim oficirjem, kteri so se v Petrovardinu cesarskim podali, ravno tiste pravice privolili, kakor Komarnskim. —

Zastran nove načasne centralne nemške vlade „Wiener-Zeitung“ razglasi, de po temu, ko je nemški vladni oskerbnik nadvojvoda Janez željo izgovoril, to svoje opravilo odložiti, se je o vpeljavi nove vlade posvetovalo, in austrijanski poročnik knez Schwarzenberg s pruskim poročnikom grōfam Bernstorff sta sledečo pogodbo napravila:

§. 1. Vlade nemške zveze se zgovorijo s oskerbnikom vlade k načasni naredbi, po kteri Austrija in Prusija prevzamete centralno vlado za nemško zvezo do 1. vel. travna 1850, ako pred na stanovitno oblast ne pride.

§. 2. Namen te naredbe je obderžanje nemške zveze kot narodo-pravniga družtva nemških knezov in prostih mest v prihranjenje neodvisnosti in nežaljivosti njihovih deržav, v zvezi obseženih, in v prihranjenje notrajne in vunajne varnosti Nemškiga.

§. 3. Za čas te naredbe reč nemške ustave prostimu sklepanju posamesnih deržav prepušena obstane. Ravno to velja od reči po art. VI. zvezniga pisma (Bundesacte,) za celi zvezni zbor odločenih.

§. 4. Ako bi pri koncu načasnice reč zavolj nemške ustave še dognana ne bila, se bodo nemške vlade čez obstanje pričujoče naredbe zedinile.

§. 5. Dozdaj od načasne centralne oblasti oskerbljene reči, kolikor po postavah zveze k opravilstvu ožejiga svéta zvezniga zbora slišijo, se za čas sedajne nove naredbe izročé zveznimu odboru, (komisiji,) h kterimu Austrija in Prusija po dva so-uda odločita, in kteri svoj stan v Frankobrodu ima. Druge vlade se zamorejo ali posamesnim ali njih po več vkupej pustiti nadomestovati pri zveznimu odboru.

§. 6. Zvezni odbor svoje opravila samostojno vodi, z odgovornostjo proti svojim poročiteljem. Sklepe dela po skupnimu posvetovanju. Ako se zediniti ne more, iz zastopnosti med vladama Austrije in Prusije sklep izvira, ktere bodeta, ako bo potrebno, pobotni izrek oskerbele. Ta izrek bodo tri nemške vlade storile. Kadar se primeri, vselej Avstrija eniga, in Prusija družiga pobotniga (sredniškiga) sodnika voli. Obe tako odločene vlade se zedinite k dopolnjenju sredniškiga sodniša zkoz volitev tretje.

Udje zvezniga odbora med seboj razdelé opravke, njim odločene, ktere po obstoječih

zveznih postavah, posebno po zvezni vojskni ustavi, ali sami oskerbujejo, ali katerih oskerbljenje vizajo, in nad njemu čujejo.

§. 7. Berž ko privoljenje vlad k temu predlogu nastopi, se bo vladni oskerbnik svojemu opravilu odpovedal, in njemu izročene pravice in dolžnosti zveze v roke nj. veličanstva cesarja avstrijskiga in nj. veličanstva kralja pruskiga odložil. Vlada avstrijska in pruska obljubite, druge nemške vlade k pristopu k temu sklepu povabiti. — Nadvojvoda vladni oskerbnik je novo naredbo spoznal, in v njo privolil, 6. dan kozop. t. l. v Frankobrodu manjskimu.

V imenu avstr. cesarja je ta pogodba poterjena od ministra vunajnih oprav, kneza Schwarzenberga dne 12. kozop. t. l.

Ogerska in Erdelska dežela.

Grof Štefan Karolyi, 52 let star, c. k. kamornik je po razglasu cesarskiga manifesta 3. kozop. 1848 še trumo konjиков pod svojim imenom, in ko njeni polkovnik zbiral, in tako se oboroženiga punta vdeležil; zato je bil 6. kozop. t. l. v Pešti k plači 150,000 gold. odškodovanja, in v dveletno ječo v terdnjavi obsojen.

Jure Fekete 32 let star, honvedski frajtar je ko so-vodja berze trume c. k. oficirja, kateri je bil za berzoposla odposlan, napadil in obropal. Torej je bil k obešenju obsojen, ali namestu tega, 6. t. m. v Pešti vstreljen.

Kapelan Gonzeczky v Pešti vsterljen, od kteriga smo v „Slovenii“ v zadnim listu povedali, je pred smertjo veliko žalost in kes zavolj puntanja izkazal, in sledeće pismo na svoje farmane pisal:

Na časti vredno keršansko katoliško soseseo c. k. Mezöhegyeške žebcarije.

Mir in blagoslov božji bodi z Vami vsmi. Amen. —

Častito c. k. vojaško sodniše v Pešti me je danes k smerti vstreljenja obsodilo, in juter se bo ta sodba izpolnila.

Le malo okomiglejev še ostane za moje pozemlsko življenje — in te Vam darim, kir se Vas spomnim.

Moja ojstra dolžnost je, vsim Vam odprositi pohujšovanje ki sim Vam ga dal, in prepričan sim tudi, de mi radi odpustili bode. — Kar sim dobriga rekel, obderžite v spominu — besede pak pohujšanja, prosim, pozabite — hudo naj zgine s sončnim zaham. — Vsi živite prav srečno, in zvesti bodite nar viksimu vladarjevemu rodu, kakor ste v srečnih in nesrečnih dneh neomagljivo zvesti ostali. — Vaši otroci naj z božjim blagoslovom v Vaše veselje odrastejo, in podloga bodo noviga srečniga zaroda.

Veliko bi Vam rad še pisal, ali čas je pre kratek. — Sklenem torej moje pisanje s molitevjo.

Vsigamogočni Bog! obderži k sreči in blagoslovu našiga cesarja Franca Jožefa perviga, s celo vladarjevo rodovino, in celimu cesarstvu daj obstoječi mir!

Skoz Jezusa Kristusa, gospoda našiga. Amen.

V Pešti, 6. kozoperska 1849.

Janez Gonzeczky l/r.

Vodstvo noviga ogerskiga žandarmkiga polka razglasi nekaj opravil žandarmov. Imajo civilno in vojaško policijo izpeljavati.

1. Morajo v okrogu, kteriga vsaki dan sprehajajo, hudodelstva in hujsi policijske prestopke oslediti, in uradam naznaniti.

2. Hudodelnike osledovati.

3. Vse pri djanju vjete hudodelnike: roparje, vbijavce, ljudi s prepovedanim orožjem, kontrabandovce, potepuhe itd. prijeti in k uradi odpeljati.

4. Vse puntarske zberanja ali s dobrim, ali s hudim razdreti, in vodjev se polastiti.

5. Vlastnino in osebno varstvo vsaciga

proti sili varovati, in vsaciga ki ju draži, vjeti.

6. Eksekucijo pri vzetju javnih davkov braniti.

7. Sodbišam pri uradnih opravilih pomagati.

8. Pri semnjih, občnih obhodih in prilikah nepokoju braniti.

9. Od najdenih mertvih, od pogoriš, ropanj in drugih hudodelstev vse na tanjko zvediti, in naznaniti.

10. Sumljive ptuje po póseh oprášati; toraj je vsaki vprašani dolžin žandarmu svoj pös pokazati.

11. Dobro paziti na igravce, prodajevce prepovedane, posebno zdravilske robe, in jih, ako je treba, zapreti.

12. Čuti na mir in spodobnost v glediših, na očitnih sprehodih, posebno pa v gostivnicah in kavanah, čuti tudi, de se te o pravim zapovedanim času zapirajo.

13. Popotnike po nevarnih potih sprejemovati.

14. Vse nakazane ljudi oslediti in zapreti.

15. Čuti na izpeljavo postav.

16. Žandarma si je treba vedno v službi misliti, in ga torej tako častiti in imeti, kakor vsaciga c. k. uradnika. Žandarm je tako nerazžaljiv, kakor vsaka straža, torej bode vsaki, bodi si vojšak ali ne, kateri se žandarma prime, prav oistro kaznovan, in z njim bo žandarm tako ravnal, kot de bi bil stražo žalil.

17. Vojaške begune žendarmi polovijo, in vsaciga vojšaka primejo, kateri se s pismam v slovo, ali časno izpušenje ne izvija.

18. Nekaj zad popotujoči vojšaki hoditi, razdražbam ljudi in nespodobnimu terjanju vbrani.

19. Čuti, de nihče nepravilno, ali brez nakaza predprege (foršpana) ne terja, in je s silo pridobiti ne skuša.

20. Žandarmi pravico imajo gledati, de se gospodarji stanovališ (kvartirjev) s nespodobnim terjanjem ne oblože ali clo ne žalijo.

21. Tudi je dolžnost žandarmov, vojšake golufije ali okratenja daril od ljudi obvarovati. V kratkim: Žandarm je dolžin, dobromislečim v brambo in kot posvetovavec služiti, slabo mislečim pak v strah biti.

Volja nj. veličanstva je, pridobljen red skoz napravo žandarmerije prihraniti, in postavno svobodo varovati. —

Na primero postavimo sem obsodbo grofa Evgena Zichy pred madžarskim puntarskim sodbišam, dne 30. kimovca 1848, kakor jo je brat obsojeniga, grof Edmund Zichy v časopisu „Presse“ razglasil:

Vprašanje: Ktero je vaše ime, ktera vera, starost, kateri stan in prebivališce?

Odgovor. Sim grof Evgen Zichy, 25. kim. 1809 rojen, bil sim pol tretje leto namestnik viksiga župana sl. belograške županije, in stanujem v Kalozu.

Vpraš. Jetnik naj na tanjko pove, kje in od kteriga je bil vjet, in kateri je bil namen popotovanja,

Odg. Takrat, ko se je nadvojvoda palatin v šotor podal v Stolni beli grad, sim tudi jes tje šel; pozneje, ki je nadvojvoda od tam odšel, sim v mestu ostal, in kir so vsi uradniki županije po prihodu Jelačića v županijski hiši vjeti bili, jes pak sim prost bil, so me prebivavci mesta naprosili, pri Jelačiću opraviti, de bi se njegovim ljudem ropanje vstavilo. Na potu iz šotora proti domu sim bil na koncu vasi Soponya od vojšakov vjet, in sem (otok Čepel) pripeljan.¹⁾

Vpraš. Kako vam je v posest prišel oklic s podpisam „Ferdinand“ brez podpisa ogerskiga ministra, ki se je na ogersko vojaštvo in ljudstvo glasil, in kaj ste mislili z njim storiti?

Odg. Tiste okolice je grof Mensdorf ko berzoposel nj. veličanstva iz Dunaja prinesel;

¹⁾ Prebivavci ko pričé niso bili slišani.

ban Jelačić jih je dal natisniti, in kir sta dva oficirja Jelačićeva v Belimgradu k meni v stanovanje dana bila, so ostali, in moj služabnik²⁾ jih je v pomoti med mojo robo spravil. Jas jih nisim razširoval, in tega tudi nisim hotel storiti, kir sim le za ene ure na mojo grajsino Kaloz šel, de bi bil vas razderibe skoz trumo 10,000 pod generalam Rott pristopajočih Horvatov obranil.³⁾

Lajtnant in so-ud stalne sodbe Alojz Janny je tu opomnil, kako de se je zgodilo, de jetnik je sam bil tisti, kteriga so belograški prebivavci napravili, pri Jelačiću prositi varstva za mesto, jetnik je mogel v dobrih razmerah z Jelačićam biti, de so ravno njega volili srednika.

Zichy: Le nekoliko si morem pripisati zadobitev varstva za mesto, kir sim se, kakor sim rekel, s pod-županam belograške županije poslancam pridružil, in sim izdatbo nekaj orožjo dosegel.⁴⁾ De ni ban posebniga zaupanja za-me imel, kaže, de je še dan pred mojo vjetbo 60 Serezanov v mojo hišo v Belimgradu poslal, de bi moje stanovanje preiskali, če ni orožja v njemu⁵⁾.

Predsednik, major Artur od Görgey pokaže pri jetniku najdeno, od Jelačića z lastno roko podpisano pismo za varno-stražo, razloži pomen varno-straže, in meni de je zastopnost jetnika s sovražniki domovine s temu izvižana, kir jetnik je stražo po lastni želji od Jelačića dobil.

Zichy. Ko sim v šotoru zvedil, de general Rott s 10,000 možmi se Kalozu bliža, sim si sprosil od Jelačića varno-stražo, de bi vboge prebivavce obropanja skoz sovražnike rešel.

Vpr. Pred ste rekli, de ste hotli le neke ure v Kalozu obstati, in potem se v Beligrad nazaj podati; tukaj pak je pös na Požon, kteriga je Štefan Zlinszky prvi pod-župan dal, in kateri se je pri jetniku (pri vas) našel.

Zichy. Narpred sim hotel v Beligrad, in potlej v Požon iti, oskerbeti svoje reči.

Predsednik Görgey omeni, de Jelačićevo stražno pismo je pisano 27. kimovca, jetnik pa je bil 29. vjet, torej je dobro vedil, de se general Rott s svojimi vojšaki bliža, vunder pa tega naznanilo v madžarski šotor ni prinesel, timuč k sovražniku domu v Kaloz se podal. Zakaj jetnik ni naravnost v madžarski šotor prišel, ko je iz Beligrada odšel, namestu de je v Kaloz potoval, in zakaj jetnik vsaj koj pisal ni prihod sovražnika?

Odg. De sim od prihoda generala Rotta vedil, ne tajim, kir je bila občno znana reč. Iz mesta pak pred 29. nisim oditi mogel, kir takrat je šelej sovražnik iz Beligrada proti Valencziš šel, pred pak je mesto obdano bilo, in kir moje varno-pismo je le na generala Rotta bilo, torej bi me drugod ne bili skoz pustili, timuč obropali. V madžarski šotor zato nisim šel, kir sim selo Kaloz sovražnikoviga ropanja obvarovati hotel, prihoda sovražnika pa zato nisim na znanje dal, kir sim to reč občno znano mislil; ali koj na pervim stanu sim povedal.

Alj je jetnik res vsakimu, s kterimu se je so-šel, naznanje dal od prihoda generala Rotta?

„Na to je jetnik ogibaje odgovoril.“

V kakosni družini je jetnik vjet bil?

Odg. S grofam Pavlam Zichy sim bil vjet. On je pred ene dni kvitiral, kir proti svoji domovini se bojevati ni hotel; kvitiranje njegovo takrat, ko je vojska na popotovanju bila, niso spoznali.

Vpr. Je vedil grof Pavl Zichy, de jetnik ima varno-pismo?

Odg. Menim de ni vedil, kir mu nisim nič tega povedal.

Po končanju pisanja so, od majorja Artura žl. Görgeya poklicani so-udje stalne sodbe prisegli, in so se njim povedke vjetiga in omenjene pisma brale. Predloga avditorja je bila, de naj se Evgen grof Zichy obesí, kir je obstal,⁶⁾ de se je dalje časa v sovražnimu šotoru mudil, kir mu je sovražnik stražno pismo podaril, kir je cesarskih, nepostavnih oklicev 43 listov s seboj imel, kir prihoda generala Rott v madžarskimu šotoru naznanil ni, in cesarske oklice v sovražni šotor, kjer bi bil z njimi nar bolje opravil, nesti hotel.

Sodba: Po temu predlogu od predsednika Artura žl. Görgeja izrečena sodba se je od vsih so-udov enoglasno spoznala.

²⁾ Služabnik se ni slišal.

³⁾ K večim delu redni vojšaki.

⁴⁾ Namreč za županijske pandurje in husarje, kteri so pri mnogih županijskih jetnikih čuli.

⁵⁾ Priče za očejenje, ktere ponudi, se ne slišijo.

⁶⁾ Grof je vse obdolženja tajil.

Nepolitiški del.

Prosták.

(Konec.)

Enkrat on in Milanežka
Jedla delj sta mem navade,
Golo sama sta sedela
Okrog mize lika snažne,
Púpala sta sladko vince,
Čversto praznula kozarce,
De je stopil nji v glavico,
Malo zmedel ji možgane.
Prime ga za desno hrabro,
Se prilizvati mu jame:

„Dobra, veš, sim zmir ti bila,
Té imela kot domače,
Ino še te imam rada
Bolj ko druge vse možake;
Al čemú bi ovijala?
Škoda govorice daljne,
Ljubim te, do tebe prvi
So pogled se želje vžgale,
Ki ne dajo se vgasiti,
Ker premočno so prižgane.
Moža mi je krogla vzela,
Iz cevi poslana vaše,
Ko nasproti so si trume
Gleda morželječe stale;
Solznih sama sim oči ga
Vidla pasti smertne rane;
Daj mi roko, daj se meni,
Vsmili se me reve same,
Daj, odkupim te od vojske,
Ako me za svojo vzameš;
Stotnika pokličem tvoja,
Tavžent skudov v žep mu utaknem,
In če bilo bi premalo,
Polovico še primaknem.“

On prikloni se ponižno,
Govoriti tako jame:
„Gospodična! Bog poverni
Stokrat vam dobrote vsake,
Ki ste meni podarila
Jih obilno volje lastne.
Ljubim tud vas jez ko sestro,
To po uku vere naše,
Druže pa ne morem biti,
Vam okolšine nikake.
Tam kjer stermi Storsčec glavo
Povzdiguje nad oblake,
Tamkej Milico sim pustil,
Deklico lepote krasne,
De pod soncam ni enake,
Ki presije kraje Laške,
Ni bogate rodovine,
Je rojena iz nizke bajte,
Zvesta zmiraj mi je bila,
Zvesta zmiraj mi ostane,
To je terdno obljubila,
Nje obluba se ne gane,
Ker naravno izrejena
Po nikakim se ne laže,
In lagati clo ne more;
Ker prisego ne poznade,
Kakor delate po mestih
Vé prisego čuti strašno,
Ki pa večidel zdoro se
Že navajene navade.
Tej obljubil zvest sim biti
Do življenja ure zadnje,
Al če vmerjem tu na vojski
Al če dejdem med domače,
Ino ta obluba sveta
Vekovitno mi ostane,
Ker Slovincov terdna vera
Po nikakim se ne gane.
Vé ste moža tud imela
In morde ga še imate,
Krogla morde naredila
Ni nakrat mu smertne rane,
Lohka vtegne se zgoditi,
De se mož nazaj vam dade; —

Ni izustil še besede,
Še govoril bil bi dalje,
Kar odpró se hišne vrata,
In na sredo sobe plane,
Kakor tigra preserdita
Ki pobrane ima mlade,
Jeze blediga obraza
Možki noše Talijanske,
Se oberne k Milanežki,
Ki nakrat ko zid postane,
In trepeče po životu
Reče ji besede nagle:

„Žena zveržek ti človeštva,
Stvar nevredna luči časne!

Stal sim dolgo zun pred durmi,
Čul pogovore sim vajne. —
Nezvestoba mi placilo
Je zvestosti nehinavske,
Meč porinul bi ti v serce,
Če ravnal bi po živalje.
Na dovelj de si zvodla
Plam ljubezni moje jasne.
Češ se tega premočiti
Se mu sladko prilizvaje,
In ne veš de to prelomba
Težka božje je postave —

Gre, in kmalo spet poverne
Se z gospodam noše mašne,
Ta razdere vez zakona
So močjo oblasti dane. —

Lah junaka, ker ga najdel
Je obilno duše blage,
Od vojašine odkupi,
Ter ga pošle med domače
Mu darivši polovico
Premoženja volje lastne,
„Ná, de veš, de tudi tukej
Najdejo se duše blage,
De nikar za pést hudobnih
Vso deželo ne psovajte.“

Serčno zahvalivši verne
Naš junak se med domače,
V tréh pa tednih je obhajal
Z Milko god zaročbe častne.

M. Valjavec.

Kervolok.

(Poslovenil F. Cegnar.)

(Konec.)

Ozoru je bila cela vas na nogah; možki z puškami in handžari (dolгими noži) oboroženi, ženske z razbelenim železom v rokah, otroci z palcami in kamni. Med vpitjem in preklinvanjem mertviga vse dere na pokopališče. Prostor pri grobu dobiti, sim mogel z silo jezno množico preriti.

Odkopavanje je dolgo terpelo. Ker je vsak kopati hotel, je bil eden drugemu na poti; in marsikaka nesreča bi se bila morebiti pripetila, ako bi ne bili starašini le dvema kopati zapovedali. V trenutku, ko so čez mrtvo truplo razpeto rjuho odgernuli, zakriči neka ženska zraven mene tak tenko, de mi lasi po koncu stopijo: „Kervolok je! — kriči — červi ga niso snedli!“ in na hip se dvigne od vsih strani stoterni krič: „Kervolok je!“ in naenkrat počí dvajset pušk, ki glavo mertvega razbijejo. Oče in zlahta pa bódejo mrtvo truplo z dolgimi noži. Ženske v pertene rute teklino zbirajo, ki je iz razmesarjenega trupla tekla, de bi z njo vrat bolne dergnule.

Med tem izlečejo mladi korenjaki mertvega iz jame, — in ker je bil ves prestreljen in preboden, ga na močno smrekno deblo privežejo, — potem pa do malega verta vlečejo, ki je Poljonovičemu ravno nasproti ležal. Velika truma otrok jih spremljuje.

Tukaj je bilo že mnogo z slamo povitih butar pripravljenih. Zažgejo jih, truplo v ogenj veržejo krog germade plesati jamejo in med neskončnim vpitjem še vedno ogenj pitajo. Smrad, ki se je okrog razprostiral, me je primoral, ta kraj zapustiti; tedaj se podam k svojemu gostoljubu. V hiši najdem veliko množico ljudi; možki tobak pijejo, ženske pa vse kmalo nadlegvajo z mnogim prašanjem bolno, ki je bila bleda kot smert, in jim je komaj odgovarjala. Vrat je imela v tiste cunje zaviti, ki so bile v rudeči, smerdljivi tečini mertvega namočene.

Ko se je množica scasoma zopet na vse kraje razila, ostanem jez, sam tujec, v hiši. Bolezen se je na dolgo vlekla. Khava se je bala noči, in je vedno enega pri sebi imeti hotla. Ker so se nje starši čez dan pri delu vtudili, jih je teško stalo po noči čuvati; torej se jez za čuvaja ponudim. Z zahvalo so mojo ponudbo sprejeli. Vedil sim, de pri Morkalih nad tem nič nespodobnega ni. —

Nikdar ne bom noči pozabil, ki sim jih pri tej nesrečni deklici prečul. Nar manjši ropot jo je silno prestrašil. Če je zaspala, je imela strašne sanje, in večkrat se je z silnim vpitjem zbudila. Nje domišljenost so hude sanje podpirale, in klepetule cele vasi so jo popolnoma zamaknule. Večkrat, ko se ji je zdelo, de bo zaspala, mi je rekla: „Prosim te, ne zaspí! vzemi molek v eno roko in hand-

žar v drugo, in varuj me!“ Véasih ni mogla pred zaspati, de sim ji desnico podal, krog ktere se je z obema rokama oklenila in jo tak stiskala, de so se nje persti dolgo na njej poznali. Nič ni zamoglo jo žalostne domišljenosti rešiti. Zlo se je bala umreti, in mislila je, de je brez pomoči zgubljena, desiravno sim si vedno prizadeval jo tolažiti.

Nje ustnice so obledele, in veliki, črni oči so se bolj začeli svetiti, tako, de je bila strašna za pogledati.

Ker je bila vsa tolažba zastoj, sim tedaj začel govoriti, kakor de bi tudi jez v kervoloke veroval. Ker sim pa po nesreči v začetku to prazno vero zasmehoval in se šalil, sim vse zaupanje zgubil. Djal sim, de sim se v svoji domovini naučil čarati, in de dobro znam, kako se hudi duhi zagovarjajo; de ji ako li hoče v svojo nevarnost lahko pomagam, brez de bi se ji kaj bati bilo.

Ker je bila pobožna, se je bala, de bi se jez s tem nebesam ne zaménil; pa kmalo jo premaga strah tako zgođej umreti, torej dovoli in me prosi, de naj ji pomagam. Znal sim nekoliko verstic Racinetovih iz glave, in sim jih molil pred vbogo deklico, ki je mislila, de je to jezik, ki ga hudobni duhovi govori. Ko sim ji vrat večkrat dergnul, sim storil, kakor de bi bil en majhen kamenček iz njega izlekel, ki sim ga med perstmi skritega imel. Zagotovil sim jo, de sim ga iz vrata vzela, in de je ona resena. Alj žalostno me je pogledala in rekla: „Ti me goljufaš, ti si kamen imel v mali škatalici; sej sim ga vidila. Ti nisi čarovnik ne.“ Tako je moja zvijača več škodovala, kakor koristila. Od tega časa je njena bolezen vedno hujši bila.

Še pred smertjo tisto noč mi je djala: „Sama sim kriva, če umerjem. Ta in ta (imeovala mi je enega mladenca iz vasi) me je hotel odpeljati. Jez sim mu odrekla in sim tirjala narpred srebrn pas, potem še le bi z njim šla. On se je v Morkasko podal, de bi ga kupil, in med tem je kervolok prišel. Pa je djala — ki bi mene ne bilo doma, bi bil morebiti mojo mater umiril. „Boljši je, de jez umerjem.“

Drugo jutro je po očeta poslala in ga prosila, ji vrat in kolena odrezati, de ne pride v družbo kervolokov, tudi ni pripustila, de bi bil kdo drugi to storil, kakor nje oče. Potem je objela svojo mater in jo iz serca prosila, de bi hotla ne dalje od vasi k grobu svetega moža iti, tam molek blagosloviti in ga ji nazaj prinesiti. Rahločutno serce te kmetske deklice mi bo vedno v spominu, ki se je toliko prizadevala, svoji materi bolečino prihraniti, ji v zadnji uri na strani stati. Zdaj mi reče eno zavrtno svetinjo od vrata odvezati. „Ohrani jo — mi pravi — upam, de ti bo več pomagala, kakor meni.“ Potem je svete Zakramente pobožno prijala. Dve ali tri ure pozneje je začela teško sopsti, oči so se ji zamaknule. Nakrat popade očeta za ramo in ga hoče na serce stisniti. Umerla je; bolna je bila enajst dni.

Čez nekoliko ur zapustim klavern to vas in prekalnem strahove, kervoloke in vse tiste, ki od takih reči kaj kvasiojo.

Nekaj od Staniča.

V nemški knjižici „Hopper Selbstbiographie“, ktira je še le po smerti tega slavniga botanikarja letas v Regensburgu na svitlo prišla, je tudi govor od našiga rojaka rajciga Staniča. Stanič se je namreč že v pretečnim stoletju bogoslovstvo v Solnigradu učil, tam se je s Hoppetam seznanil, in prava prijatelj sta postala. Naš rojak ni bil samo bistrija uma, in prijatelj natoroznanstva, temuč tudi lahko se vedel in nagel je bil kot blisk. Hoppe nemore prehvalit njegovo gibénost in urnost, on nikoli ni vidil bolj nagliga človeka v hodu, po njegovi misli je bil Stanič v tistim času prvi naglotekavec cele Europe. Tako imenovano „Turnkunst“ je on v djani tako umel, de vse „turnerje“ prekosil. Na sterne kraje, kamor so drugi s straham pogledali, se je on gotovo, če tudi večkrat z veliko nevarnostjo perplezal. Solnograški profesor matematike, kir je tačas vse hribe okoli Solnograda zménil, ga je za svojiga pomagaca kaj dobro porabil. Kjerkoli je bilo potreba zemljomersko bandero ali ranto na kašnim hribu postaviti — Stanič je bil tje poslan. — On je bil tudi eden izmed prvih, ki so na nar visji kepo velciga „Gloknarja“ prišli, on pa nezadovoljen de je tak visoko kakor drugi prišel, se je se splezal na železni križ ki je tam gor postavljen, rekoč: Tak visoko na Gloknarju gotovo še nobeden ni bil.